

Zoltai: Sokszínű programok várnak ránk idén is

Eltelt egy esztendő – a körzet életében is. Tavaly ismét sok közös él-ménnyel gazdagodtunk, rengeteg programon találkozhattunk. A Pesti Sólet idei első számában arra kértük a Dohány utcai körzet elnökét, Zoltai Gusztávot, hogy értékelje az elmúlt évet, s szóljon arról, mire számíthatunk 2012-ben, miket tervez a körzet vezetősége.

– A programok szervezésében figyelembe vettük Frölich főrabbi új javaslatait, s a tavalyi terveinket szinte maradéktalanul teljesítettük. Lányavatást tartottunk, emlékeztet a Purim-, vagy az egy hónappal ezelőtti Chanukka-ünnepség, de hatalmas létszámmal rendeztük meg a széder estét is. Rendbe tettük a temetőkeretet, az ott nyugvók emlékének tiszteletére két óriási márványtáblát emeltünk, a Hősök templomában részleges felújítást végeztünk, s kifestettük a bejárati csarnokot, míg az Alapítvány a Dohány utcai zsinagógáért segítségével a Nagytemplomban elkészült a Jahrzeit-fal, amely előtt elhunyt szereteteinkre emlékezhetünk. Az Alapítvány, a rendszeres konzultációk után, más téren is segíti törekvéseinket anyagilag. Közösen adtuk ki az 5772-es esztendőre szóló, színvonalas naptárunkat, s az Alapítvány támogatásával vásároltunk Izraelből Pollák-imakönyveket.

– Miként alakult a közösség élete?

– Hét közben, reggel és este minimum két minjenzre való hittestvérünk vesz részt a Talmud-Tórában az imádkozáson. Az esti ima keretében főrabbin tanítást ad. Jelentős eredményünk a Talmud-Tóra beindítása, s népszerű a vasárnapi a gyerekfoglalkozás, de folytatjuk a

népszerű ivrit tanfolyamot is. Elin-dult a Fischer Gyula Szabadegyetem, melynek előadásai rendre 100-150 érdeklődőt vonzanak. A különböző kulturális rendezvényeinket, ugyancsak legalább ennyien látogatták. Sálesüdeszeinket minden szombaton megtartjuk, s egyre többen jönnek – manapság 40-50 fő jelenik meg rendszeresen. Továbbá megszerveztük a beteglátogatást is, s főrabbin vezetésével felkeressük a minjen aktív résztvevőit. Egyre népszerűbbek péntek esti keddusaink, ekkor főrabbin az aktuális hetiszakasról beszél, a résztvevők száma oly magas, hogy nem egyszer kevés a mintegy 40 ülőhely. No és havi rendszerességgel jelenik meg körzetünk lapja, a Pesti Sólet, amelynek színvonala jelentősen javult az elmúlt évben és hűen tükrözi a körzet életét.

– Más kiléssel is szerveztek programokat...

– Valóban, a Dohány körzetnek tavaly is akadtak közös rendezvényei a Bethlen körzettel, elég csak a népszerű, immár hagyományos lecsopartit említeni, melyen ezúttal a Páva utcai körzet tagjai is részt vettek. Míg a Chanukka ünnepséget a Hegedűs Gyula utcai hittestvéreinkkel néztük együtt a Goldmark-teremben.

Zoltai Gusztáv megemlékezett arról is, hogy szomorú események is történtek az elmúlt évben, elvesztettük Timár Károly főkántor urat, de nincs már köztünk Simó bácsi, azaz Simó Tamás és Izsák György sem. Majd beszélt az ez évi tervekről...

– Folytatjuk a Szabadegyetemet, amelynek az első előadásán már túl is vagyunk. Szeretnénk, ha kulturális programjaink sokszínűek maradnának, miként a már népszerű rendezvényeinket is igyekszünk megtartani. Míg a társközvetekkel újabb közös eseményeket szervezünk majd. Fontos, a kerületi önkormányzattól nyert pályázati pénzből füveztetjük az Emánuel-emlékfa környékét. Állandó feladatnak tartjuk fejleszteni a reggeli és esti minjeneket, minél jobban bevonnánk a fiatalabb korosztályt. Elmélyültebbé, meghittebbé és színesebbé tesszük a pénteki, szombati és ünnepi istentiszteleteinket, és dr Frölich Róbert főrabbi, Fekete László főkántor, illetve Szilágyi Gábor kántor segítségével átszerveztük a templom kórusát, amely január 6-án este már be is mutatkozott a közösségnek. Folytatjuk a női oktatást is, amelyet a főrabbi úr fel-sége, Frölich Kati tart a templomba járó hölgy hittestvéreink számára, de a Bozai Judit és Frölich Kitty vezette vasárnapi gyerekoktatás is fontos. Röviden: még inkább családiasá tennénk a körzet életét. Ehhez kapcsolódik, hogy idén is igyekszünk több kirándulást szer-

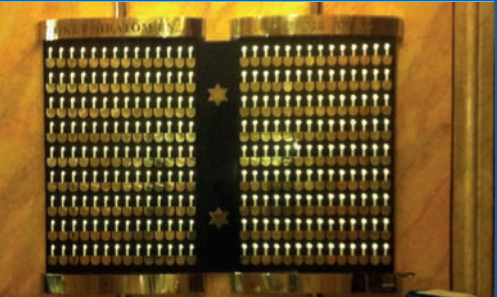

vezni, mert ezek tavaly népszerűek voltak, ráadásul jelentős a közösségformáló erejük. Terveink között szerepel egy négynapos prágai kirándulás, már fel is vettük a kapcsolatot a prágai hittestvéreinkkel egy hosszabb kapcsolat reményében. Bízunk benne, hogy az elmúlt évekhez hasonlóan ismét eltölthetünk néhány napot közösen, Balatonfüreden. Ám sok függ a költségvetésünktől és attól, hogy mennyire lesznek sikeresek pályázataink. Zárásként, itt is szeretnék köszönetet mondani vezetőtársaimnak munkájukért, s külön Nádél Tamás alelnök úrnak, az Alapítvány elnökének, aki olykor több időt fordít a körzet ügyeire, mint amennyit a családja körében tölt. (schiller)

Jahrzeit-napok a falnál

Május 20-án áadtuk a fekete gránitból készült Jahrzeit-falat a Dohány utcai Zsinagógában. Elkészült a fal, a kis névtáblákkal és gyertyákkal, melyek évente öt alkalommal felgyulladnak, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. Aki eddig elmulasztott jelentkezni, még nem késett el, és pótolhatja Fülöp Ildinél a templomkörzetben. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeret-einkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Januártól segítünk Önöknek és közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Blau Sándorné	február 1.	Nádél László	február 4.	Zallel Béláné	február 14.	Schaeffer D. Dezsóné	február 21.
Márkus Lászlóné	február 1.	Blau Sándor	február 5.	Rosenstein Dávid	február 15.	Kemer Sarolta	február 25.
Schwartz József	február 1.	Silberer Mihály	február 7.	Réti Gyula	február 15.	Márkus László	február 27.
dr. Sokolyi László	február 2.	Katarina Schwarczova	február 11.	Farkas Jenő	február 19.	Monoki József	február 28.
Liszenberg Salamonné	február 4.	Suchman Andor	február 12.	dr. Hevesi Simon	február 19.		

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Hevesi Simon Jahrzeitje (4. oldal)

Elnökünk éwertékelője, idei tervek (8. oldal)

A gettó felszabadulására emlékeztünk (7. oldal)

Menórát formázó bélyegző Akkóból

Apró kenyérbélyegzőt találtak az izraeli régészek az Akkóban folyó leletmentő ásatások során. A Horbat Uzánál előkerült tárgy a kóser kenyér megjelölésére szolgált – szerepel az Izraeli Régészeti Hatóság közleményében. Feltételezések szerint egy zsidó pék használhatta a pecsétet, amelyen egy hétágú menóra látható, körülötte görög betűkkel, a gyertyák végén pedig körök és pontok láthatók. A betűk valószínűleg egy akkoriban igen elterjedt nevet (Launtius) adnak ki, minden bizonnyal erre a névre hallgathatott a pék is. „Nagyon fontos felfedezés, mivel ez azt bizonyítja, hogy zsidók a keresztény-bizánci uralom idején is éltek Uzában” – mondta Danny Syon, a hatóság munkatársa, aki szerint a közösség jelenlétének tárgyi emlékekkel alátámasztott bizonyítéka új színt visz a most folyó kutatásokba.

A tíz elveszett törzs nyomában

Egy afgán pásztor egy farkasodúban kereste elkóborolt bárányát, az állatnak nyoma veszett, de a földön pergamendarabokat talált. Azóta kiderült: az afganisztáni barlang 150 kéziratot és más olyan tárgyat rejtett, amelyet az ázsiai ország középkori zsidó közösségének tagjai hagytak ott. Egyes vélemények szerint ez tekinthető a második legfontosabb felfedezésnek a holt-tengeri tekercsek után. A kutatók vizsgálják a XI. századi, judeo-arab és judeo-perzsa nyelven íródott szövegeket, melyek között megtalálható Jeremiás könyvének másolata, Saadia Gaon középkori rabbi munkái, valamint könyvelések, amelyeket egy zsidó kereskedő jegyzett fel. Robert Eisenman szerint, ha itt egy zsidó település volt, akkor ez megerősíti azt a mítoszt, hogy a tíz elveszett törzs lakóhelyét is valahol itt kell keresnünk.

A karaizmus egy, a zsidó valláson alapuló mozgalom. A legmeghatározóbb jellemzője, hogy Szentíráként csak a Tanach-ot fogadják el, elutasítja a Misna és Talmud előírásait - azaz a szóbeli tant -, mint a halacha forrását és részét.

A „karaita” szó a כִּרְיָתִי héber szóból származik, jelentése: „akik olvassák (az írásokat)”. Az írások értelmezésekor csupán a szövegekre koncentrálnak és szó szerint értik azokat. A tradicionális zsidóság ezzel szemben különféle értelmezési módokat ismer:

- **psat**, azaz a szöveg egyszerű értelmezése;
- **remez**, utalás, amit a szövegből ki lehet következtetni;
- **dras**, a szöveg mélyebb értelmét feltáró magyarázat,
- **szod**, aminek értelmét a csak a titkokat értők fejtik ki.

A IX. században Anan ben David és követői egyesítettek több szektát, és nevezték el magukat előbb ananitáknak, majd karaitáknak, de később több, Anan-ellenes szekta kivált a mozgalomból. A rabbinikus hagyományokat képviselő Szaadja Gáon és a karaiták hitvitájának eredménye az lett, hogy mélyült a szakadék a két irányzat között. A X. és XI. században rengeteg karaita írás keletkezett és terjedt el az iszlám világban. Ekkorra a karaita közösségek megerősödtek és függetlenedtek a rabbinikus hagyományoktól és fennhatóságtól, megvetették a lábukat sok városban, s Ramlában elindítottak egy jesivát. Karaita személyek magas társadalmi pozíciókat töltöttek be a muszlim világban – adószedők, orvosok, hivatalnokok, egyiptomi bíróságok tisztjei lettek.

Közösségek alakultak a török krími területeken is, amelyek felvettek helyi szokásokat. Nagy Witold né-

Karaiták ablakai: egy I.tennek, egy a családnak, s egy Witold-nak

Dr. Frölich Róbert rovata

hányszáz karaitát hívott meg a Krim-félszigetről és telepített le 1397-körül a litván Trakai környékére. Néhány kis közösség a mai napig fennmaradt, megőrizték nyelvüket, szokásaikat. A házaikon három ablak van: egy I.tennek, egy a családnak, s egy Witold-nak.

Elutasítják a szóbeli tant

- A karaiták nem fogadják el Misna könyveit a következők alapján:
- Ha a Misna szóbelileg adatott, akkor hogyan lenne szabad leírni?
- A Misna több álláspont ismertetésekor nem írja, hogy melyik a helyes vélemény.
- Vitatják, hogy Mózes kapta a szóbeli törvényeket.
- Miért nem írja a Misna, hogy Mózes írta?

Az 1950-es évek elején az izraeli főrabbi megállapította, hogy a karaitizmus terjedését sikertelenül próbálták megátolni. Zsidóságuk elismeréséről hosszú vita volt Izraelben, végül is az ortodox rabbitanács annak ellenére is elismerte őket zsidónak, hogy ők maguk a rabbik joghatóságát nem ismerik el. Így a hazatérési törvény is vonatkozik rájuk.

Világszerte ma mintegy ötvenezer karaita él, felével Izraelben, nagyobb gyülekezeteikkel az Egyesült Államokban és Izstambulban is találkozhatunk – az első két csoport anyanyelve az arab, utóbbié a török. Európában túlnyomó részük cári uralom alá tartozott, és maradt viszonylagos békességben: az orosz ortodox egyház ugyanis ki mondta vétlenségüket, – ellentétben a zsidókkal, – vallásuk alapítójának megfeszítésében, akiről Seraja Szapszal, a litván karaiták hajdani főpapja, vagyis ulu hazzanja 1936-ban így nyilatkozott: „nagy prófétának tekintjük, de nem Messiásnak”.

A Tórát több karaita szerző próbálta értelmezni, de úgy gondolják, hogy mára a legtöbb könyv elveszett. Kialakult és fennmaradt napjainkig a karaita halacha. Azt állítják, hogy a

Talmud és a rabbinikus írások felülírják a Tórát, a zsidó családokban sok a Tórával ellentétes hagyomány és hogy ezeket a Tórát magyarázó, kiegészítő írásokat sokszor csak a szokás ihlette. A saját hagyomány-, szertartás- és szokásrendszerüket (Sével hajörusá) az egyiptomi kara-

nyeges a festék elkészítésének a módja, csak a szín. A karaiták a tfilin semmilyen változatát nem viselik, mert az erre vonatkozó parancsot (kissé elveik félretételével) metaforikusnak vélik. A mezüze használatát sem fogadják el kötelezőnek, a Tóra ezen parancsát is metaforikusnak mondják. A nyugalom napját, a szombatot ők is megtartják, ezen a napon I.tent imádják és imádságokat mutatnak be. A legtöbb karaita elveti a szexuális kapcsolatot ezen a napon. Ezen a napon tartózkodnak a mesterséges fényektől is. Nem végzik el a sábat bevezetőjeként tartott rabbinikus gyertyagyújtó szertartást sem. Érdekesség, hogy létezik egy kazáriai rovással készült felirat a X. század-

itáktól, a vezető karaita személyiségektől származtatják, s azt állítják, hogy mindent kigyomláltak belőle, ami a Tóra szó szerinti értelmezé-

sével ellentmond. Sok kis – elszórtan elhelyezkedő és igen zárt és elszigetelt – közösségben élnek, hatást gyakorol rájuk az őket körülvevő kultúra is, így a különböző közösségekben különböző szokások is uralkodnak.

Kék-fonatos ciciszt (töchélesz) viselnek, s úgy gondolják, nem lé-

ből, amelynek neve: Alsószentmihályi rovásfelirat (Alsószentmihály, Erdély), amelyről már a 90-es években megállapította Vékony Gábor régész, hogy egy karaita zsidó vallásra áttért kavár (vagyis a kazár kagán ellen fellázadt és később a magyarokhoz csatlakozott) vezető felirata.

I M A R E N D

Hétköznapi: 7.³⁰-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 17.⁰⁰ óra, helyszín a Talmud-Tórában (Bp. VII. Wesselényi u. 7).

Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!

Péntek esti ima: 17.⁰⁰-kor a Hősök templomban.

Szombat reggeli ima a Hősök templomban: Sachrisz: 9.³⁰

Tóraolvasás: 10.⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10.⁴⁵

A péntek esti kiddust a Hevesi Sándor teremben tartjuk, míg a szombat délutáni sálesüdeszt továbbra is a Talmud-Tórában.

www.dohany-zsinagoga.hu

A budapesti gettó felszabadulására emlékeztünk

Hatvanhét éve, 1945. január 18-án szabadult fel a budapesti gettó. E jeles alkalomból tartottak megemlékezést a Dohány utcai zsinagógában. Az eseményen felolvasták Martonyi János külügyminiszter levelét, beszédet mondott Svédország budapesti nagykövete, végül – de nem utolsósorban – főrabbin, dr. Frölich Róbert szolt az megjelent sok száz emlékezőhöz. Végül a résztvevők a zsinagóga oldalánál lévő emléktáblánál elhelyezték a megemlékezés köveit.

A Budapesti Zsidó Hitközség a budapesti gettó felszabadításának 67. évfordulójára a Dohány utcai zsinagógában emlékezett ár 18-án. Martonyi János külügyminiszter úr levelét Hóvári János helyettes államtitkára olvasta fel, s kiemelte, a Soá, a magyar történelem máig élő sebe. Hozzátette, a vészorszak idején a magyar állam nem védte meg állampolgárait, akik így szülőhazájukban hazátlanokká, magyarságuktól és emberi mivoltuktól megfosztva sorstalanokká váltak. Felidézte a rengeteg ember életét megmentő Raoul Wallenberget, születésének 100. évfordulója alkalmából.

Karin Olofsdotter, Svédország budapesti nagykövete hazája külügyminiszterének üdvözlétét tol-

mácsolta. Leginkább a svéd hősré emlékezett, aki Budapest történetének legsötétebb korszakában, a német megszállás és a nyilas terror idején mindent megtett azért, hogy a lehető legtöbb zsidót megvédje. Alig féléves magyarországi tartózkodása alatt, több mint tízezer hitestvérünk köszönhetne neki, hogy életben maradt. Hangsúlyozta, sem Wallenberget, sem a holokausztot nem szabad feledni, beszélni kell róla, át kell adni az új nemzedéknek, s ezért is lehet hasznos az idei Wallenberg-emlékév is. Főrabbin bevezetőjében arról beszélt, hogy sajnós ami a holokauszt idején történt, kísért a mai napig, ismét hallhatóak azok a jelszavak, fenyegetések, mint majd hét évti-

Segítsünk Iványi Gábor óvodásainak!

Iványi Gábor barátunk oly sokszor állt ki a zsidóság mellett, s rendre megjelenik a rendezvényeinken, legutóbb január 18-án is velünk emlékezett a budapesti gettó felszabadulásának évfordulóján. Most mi segítsünk neki(k)!!! Talán sokan nem tudják, de Budapesten létezik egy óvoda, amelyet Iványi Gábor lelkész és kollégái működtetnek, s amelybe hajléktalan gyerekek járnak. Az óvodának, a gyermekeknek nagy szüksége van 98-146-os méretű ruhákra, illetve 24-35-ös cipőkre. Az ovi még 2004-ben, szükségből nyílt, mert a jogszabályok szerint, az óvodákba csak olyan gyermek vehető fel, akinek lakcíme, tartózkodási helye van. A szakemberek szerint a fedél nélküli gyermekek száma Magyarországon majd ezer, lakásnak nem minősülő helyiségekben, például pincékben húzzák meg magukat. A pesti Wesley János

óvodába, melyet sokan csak hajléktalan óvodának neveznek, egész Budapestről viszik a kicsiket. A gyerekeket először megfürdetik, majd tiszta ruhába öltöztetik, végül enni kapnak. Nagy részük délután négytől másnap reggelig nem eszik. Mert nincs mit! Az óvodavezető szerint az ő kis óvodásainak az a legnagyobb örömiük, ha van mit enni. Minden ételt megmutatnak a lurkóknak, ha lereszelnek egy káposztát, azt is, mert akadt olyan gyerkőc, aki úgy érkezett hozzájuk, hogy a kizárólag a krumplit ismerte. Éppen ezért tartós élelmiszerek is örülnének az óvodában. Kérjük, hogy aki tud segíteni, ruhákat, cipőket, élelmiszert, vagy játékokat küldeni, az alábbi címre juttassa el: Wesley János óvoda, 1086. Budapest, Dankó u. 11. Segítségeteket Iványi Gáborék, illetve a gyerekek nevében is köszönjük!

zede. Megint hallani a gyűlölet szavát, s ismét ellenünk acsarkodnak, mert számukra nem volt elég a második világháborúban megölt hatszázezer magyarországi áldozat. Frölich Róbert kiemelte, élünk, élni akarunk, és élni fogunk, maradunk zsidók, de nem a gettó megalázott zsidói, hanem a Makkabeusok utódai, hős, büszke és méltóságteljes zsidók. Emlékezett arra, hogy a budapesti gettóba több tízezer embert zsúfoltak, 10-15-en laktak egy szobában, sokszor ismeretlenek is, de sorsuk és félelmek közös lett, hogy nem tudhatták, mit hoz a másnap, egyáltalán megélik-e az estét. Hozzátette, az emlékezők között jelen van egy olyan hölgy, aki 1944-ben, a gettó felállításakor még fiatal lány volt és várta a csodát, hogy véget érjenek a borzalmak. S 1945. január 17-én a fővárosi Klauzál téren nyilasokat látott, majd másnap reggel már orosz katonát. Valóra vált, amit alig egy napja nem hitt, este már a régi lakásukban hajthatta álomra

fejét. Főrabbin megjegyezte, kötelességünk emlékezni, de ilyenkor a kevés ma is köztünk lévő túlélő újreraéli a gettó borzalmait, a reményiséget és a visszakapott méltóságot. A rendezvény végén a résztvevők a zsinagóga oldalánál elhelyezett emléktáblánál tehették le a megemlékezés köveit. Az eseményen körzetünk tagjain, illetve az áldozatok hozzátartozóin kívül megjelent több hazai politikus, illetve nagykövetség tagja is. A temetőkertben, a mártírfalnál Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke; Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója, körzetünk elnöke és Streit Sándor, a BZSH elnöke is gyertyát gyújtott az elhunytak tiszteletére.

A holokauszt áldozatainak nemzetközi emléknapja alkalmából az Élet Menete Alapítvány szervezésében, – lapunk megjelenésének napján, – január 27-én délelőtt emlékeztek az áldozatokra a Páva utcai Holokauszt Emlékközpontban. (sch)

MEGHÍVÓ

Sok szeretettel meghívjuk Önöket a Bethlen utcai és a Dohány utcai körzet hagyományos együttműködésében szervezett TuBisvát ünnepségre, február 7-én 17 órai kezdettel a Bethlen zsinagógába. Az i.tentiszteletet a kistemplomban tartjuk, míg az ünnepségre a Díszteremben várják az érdeklődőket a két körzet vezetői, illetve Deutsch Róbert és dr. Frölich Róbert főrabbi.

Hevesi Simon emlékezete, Jahrzeitje tiszteletére

Az aktuális események és a tervezett programok mellett a jövőben igyekszünk szót ejteni a múltunkról is. Ezúttal az Új Élet 1953. februári számából közöljük változatlan formában Katona József, egykori Dohány utcai főrabbi (1936-1959) írását, melyben szeretett mesterére, Hevesi Simonra emlékezik, halálának tizedik évfordulóján. Február 19-én (svát 26) lesz hatvankilenc esztendeje, hogy elhunyt a Dohány utcai zsinagóga egyik kiemelkedő főrabbija.

„Isten azt akarja, legyen diadala életünknek a halál hatalma felett”

– ezek voltak Hevesi Simon utolsó szózatának vigasztaló, reményt-keltő szavai, amelyek 1943 háborús telén hangzottak el a Dohány utcai nagytemplom szószékhéről és akkor ezeket ragadtak meg, akik mind-mind kétségbeesve, aggódtak a magyar zsidóság színe-virágáért, akiket a háború irgalmatlan viharába, a kegyetlen halálba üzőtt sárgafoltosan a gyűlölet...

„Legyen diadala az életnek a halál hatalma felett” – mondotta Hevesi Simon és néhány nap múlva: Sevát 26-án 1943. február 1-én, amikor hitközsége és hívei a 75-ik életévének megünneplésére készültek, alig két hónappal születésnapja előtt hirtelen árvaságban hagyta hitköz-ségét és híveit.

Hevesi Simon jellemét, működését három tulajdonsága tette lenyűgözően nagyszerűvé: szívjósága, amellyel magáévá tette az ember szenvedését, küzdelmét, sorsát; magasrendű szellemisége, amellyel megvalósította élete jelszavát: „Fel-emellek benneteket sasszárnyakon”; és tiszta eszmei törekvései, amelyek biztosították, hogy higgyjen neki, hogy Isten hivatására szemelte ki és kövessék tanításait, a hit és a vallás tanait.

Ezrek és ezrek rabbija volt, ezrek és ezrek kérték évtizedeken át különböz családi alkalmakra Hevesi Simon papi szavát, áldását. Mindig lebilincselve hallgatták templomában prédikációit; valóban a szószéken volt Hevesi Simán a legnagyobb – utolérhetetlen mester. Világviszonylatban is a legelső hit-szónokok közé tartozott: nemes pártosza, költői vénáról tanúskodó pompás nyelvezete, tartalom és forma harmóniája, a Szentírás és hagyományos irodalom rejtett szépségeinek felmutatása, gondolatai és megérzései, tanításának erkölcsi ereje, érveinek súlya, gyönyörű megjelenése, orgonabúgású hangja egyaránt búvkörébe vonzotta hall-

gatóit. Sok ezer beszédet mondott, amelyekből kevés maradt meg, szárnyaló szavai azonban hallgatóinak lelkében örök emlékek maradtak. Írásaival, amelyeknek száma eléri a hatszázat, mind arra törekedett, hogy az emelkedett szellemiség értékeivel gazdagítsa olvasóit és zsidó műveltséggel töltsé őket. Harmincegy önálló műve jelent meg, huszonhat folyóiratba és újságba írt és többnek szerkesztésében vett részt. Vallásbölcseleti, szentírásmagyarázó munkákon kívül hamar népszerűvé vált imakönyvfordításokat, megkapó vallásos költeményeket írt, publicisztikai tevékenysége az egyetemes zsidóság érdekét szolgálta. Elsősorban Jóbot szerette, magyarázta; értelmezte Kohelet könyvét, foglalkoztatták Jeremiás siralmai és a példabeszédek, de az Énekek éneke is és a próféták közül Ezsajás, Ezékiel és Cefánja. Társszerzőkkel megírta az „*Etika a Talmudban*” című művét, „*Dalalar Alharin*” című könyvében Majmuni *Utmutatóját* ismertette és nagyobb tanulmányt írt Kantról.

dr. Hevesi Simon (1863 – 1943)

A budapesti Ferenc József Országos Rabbiképző Intézetben tanult, 1892-ben avatták bölcészdoktorrá, majd 1894-ben rabbivá. Kassán, Lugoson, majd Pesten, a Dohány utcában lett rabbi. A művelt neológ vallási vezető aktív társadalmi életet élt: az Országos Rabbiképző Intézet tanára, az Országos Rabbiegyesület elnöke, az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület alapítója, a Magyar Zsidó Szemle, a Hacófe és a Jabneh folyóiratoknak szerkesztője, az Izraelita Magyar Irodalmi Társulatnak választmányi tagja volt, emellett jelentős tudományos munkát is folytatott.

A rabbi, a tudós, a szónok, az író Hevesi Simon évtizedekig részt vett a rabbiképzés munkájában, a Rabbiképző Intézetben a vallásbölcselet és a szónoklattan professzora volt. Társadalomszervező és irányító munkája korszakot teremtett a magyar zsidóság életében. Mint a legnagyobb magyarországi hitköz-ség rabbija egymásután hívott életre országos jelentőségű kulturá-

lis, szociális és karitatív intézményeket, amelyek évtizedeken át biztosították a magyar zsidóság erkölcsi és szellemi virágzását. Ezeknek a szervezeteknek, egyesületeknek – közöttük az ifjúság és nők egyesületeinek – megalapozá-

dok, igaz hűséges kegyelettel emlékezünk meg róla s tíz esztendő után magunk elé idézve élete emlékeit, a hívők lelkében ma is élő hatását, munkánkban munkája nyomát, működésünkben örökségének példájának varázsát, élete diadalát – tíz esztendő után megbizonyosodva érezzük, amit neki szózatában elhitünk: „Isten azt akarja, legyen diadala életünknek a halál hatalma felett...”

Az évfordulón odajárulunk sírjához, tudjuk az emlékezésben élénk áll a nagy rabbi ihlető, vigasztaló, reményteltető alakja, aki halálában tovább álmodik az életről: örök szenvedésről – örök boldogságról... Ott állunk majd a temetőben a nemes metszésű fekete gránitoszlop előtt, ahol az örökkévalóságból kiáradó igazság szelleme ölel át bennünket és ebben valljuk tíz esztendő után, amit arany betűkkel a gyermeki kegyelet írt fel a márványoszlopra:

„Az emberi, a szellemi, a prófétai nagyság legtündöklőbb jelensége. Szellemét magukkal viszik, akik számára örök örökség a Tan”.

A fizikai munkát tiltja a szombat

A tízparancsolat és a zsidó vallás igen fontos törvénye a szombati munkavégzés tilalma. De akkor miként is láthatja el feladatát/munkáját és ezáltal dolgozhat a rabbi, a kántor, neológ templomban a kórus, a samesz, bizonyos esetekben az újságíró? S vélhetően találunk egyéb foglalkozásokat is. Vagy a (csak) vallási étellel kapcsolatos ténykedések ez esetben nem számítanak munkának?

A rabbi válaszol

– A szombati és ünnepnap i munkavégzés tilalma valóban a zsidó vallás megélésének egyik sarkalatos pontja, alappillére. A törvények részletezéséhez kevés a hely, így csak röviden foglaljuk össze. Bölcsaink a Szóbeli Tan alapján azt tanították, 39 főmunka (av melóchó) létezik, amelyet egyaránt magában foglal a szombati munkatilalom. Ezek a következők (Misna Sabosz 7,2): a., a kenyérfkészítés lépései: 1. vetés, 2. szántás, 3. aratás, 4. begyűjtés, 5. cséplés, 6. kipergetés, 7. válogatás, 8. őrlés, 9. szítálás, 10. tészta készítése, 11. sütés, b., a vászon készítésének a lépései: 12. gyapjú nyírása az állatról, 13. fehérités, 14. tilolás, 15. színezés, 16. sodrás, 17. a fonal felhelyezése a szövőszékre, 18. a szálak keresztezése, 19. szövés, 20. a fonal elvágása, továbbá: 21. csomózás, 22. csomó kioldása, 23. vásznak összekötözése, 24. szétszakítása,

Egymillió zsidó Magyarországon

A Fischer Gyula Szabdaegyetem idei első előadását Lebovits Imre tartotta január 17-én, hagyományosan a Síp utcai Diszteremben. S szokás szerint rengeteg érdeklődő várta a vendéget, aki a Horthy-rendszer zsidó politikájáról beszélt. A BME Központi Könyvtárának nyugalmazott főigazgatójától sok érdekességet, s megannyi számot

hallhattunk, ám a gyakori és váratlan időugrások – hol előre, hol vissza, megint előre – okán olykor nem lehetett követni, melyik évszázadban is járunk és miért. Így a bevezetőben ígért történelmi összefüggésekből kevesebbet tudtunk meg a vártnál. De több új, vagy kevésbé ismert információt is kaptunk.

Lebovits Imre elmondta, hiába vett részt számarányánál is jelentősebb létszámban a magyar zsidóság az 1848-as szabadságharcban, a többi kisebbséggel ellentétben csak majd húsz évvel később, a kiegyezést követően vált teljes jogú magyar állampolgárrá. A vallás pedig csak az 1900-as években kapta meg az egyenjogúságot. Bár 1867-ben jogot kaptak őseink, mégis rendszerek voltak a progromok, megjelent az antiszemita párt, s ekkoriban zajlott az ismert vérvádper Tiszaeszláron. Később Prohászka Ottokár uszítása után előbb a vörös-, majd a fehérterror következett. Mi-

közben a Trianon előtti Magyarorszá területén 920 ezer zsidó élt. Az előadó Nemeskürty István egy érdekes megjegyzését is említette a magyar hadsereg doni katasztrófája kapcsán: „mit kerestünk 1500 kilométerre a hazától, amikor 1485 óta egyetlen háborút sem nyertünk”. Lebovits Imre beszélt a zsidótörvényekről, illetve a II. világháború szörnyűségeiről. S kiemelte, a borzalmakért súlyos felelősség terheli az akkor zsidó vezetőket is, mert nem figyelmeztették társaikat, illetve csak kisebb mértékű veszélyről beszéltek. (s. zs.)

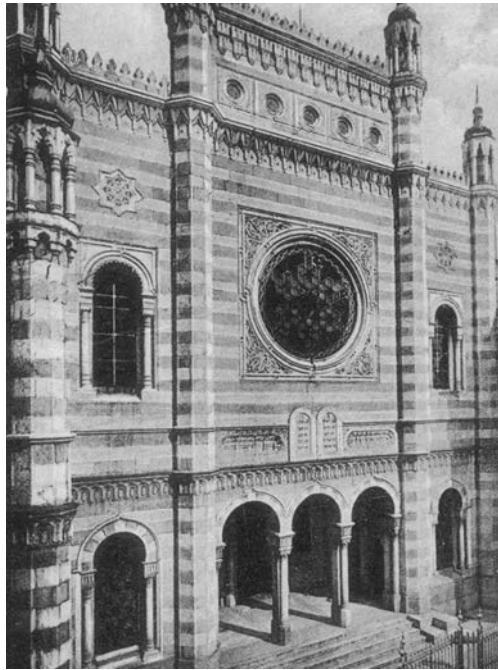
Klezmer a falon Köves Tamás rovata

Zsinagógák a nagyvilágból - Vercelli

Képeslapok – képes történelem

Új sorozattal szeretnénk kedveskedni a Pesti Sólet olvasóinak. Egy majd 1400 darabból álló, egyedi magángyűjteményt szeretnénk „közkincsé” tenni oly módon, hogy hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot a hozzá tartozó ismeretekkel.

retekkel, kuriózumokkal, érdekességekkel. A gyűjtemény többnyire az 1890-től 1945-ig megjelent, elsősorban zsinagógákat ábrázoló, másrészt a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal és üdvözletekkel foglalkozó lapokat tartalmaz. Első állomásunk a napsütötte Itália, ahol ugyanúgy megtalálhatóak a magyarországihoz hasonló zsinagógák. Vercelli Észak-Olaszországban, Piemont régióban található város. Közel a svájci határhoz, több történelmileg is fontos megyével, várossal is határos. A spanyol üldöztetések elől menekülő zsidók egyes csoportjai találtak menedékre a városban a kora XV. században. Érdekesség, hogy a fennmaradt adatok szerint a legtöbb zsidó család neve Segre volt, ami egy spanyol folyó nevével egyezik meg. Az évszázadok során az itt élő zsidóság több megpróbáltatáson is keresztül esett, majd az 1800-as évek emancipációja meghozta a lehetőséget többek között arra is, hogy a közösség egy komolyabb, valóban nagy zsinagógát hozhasson létre magának. 1863-ban 600 zsidó lakott Vercelliben, s ők 1878-ban avatták fel a város első hivatalos zsinagógáját. A Dohány utcai zsinagóga 1859-ben, azaz 19 évvel korábban készült el, figyelemre méltó – s a képen is látható – a sok-sok építészeti hason-

lóság a két épület között! Nem kizárt, hogy a tervező számára ismert lehetett a Dohány utcai zsinagóga épülete, melyet munkája során figyelembe is vett. A tervező, Marco Treves, maga is a városban született, majd Firenzében folytatta a zsidó építészeti gazdagítását. Az építésért felelős vezető Giuseppe Locarni volt. A zsinagóga, akár csak a Dohány utcai, az ún. neo-mór stílusban épült. A homlokzatot a Dohány épületéhez hasonlóan a két kőtábla díszíti, és egy rózsablak alatta, továbbá mindkét oldalán tornyok ékesítik. Az épület egy fő-, és két mellékhajóval rendelkezik. Az emeleti részen található a női karzat. A Bima és a frigyszekrény, továbbá a szószék. A hatalmas üvegablakok kiszűrlik az erős napsugárzást, és gyönyörű mozaik részleteikkel pompás hatást keltenek. A templomot a világháborút követően elhagyták a hívek. Tizenöt zsidót deportáltak német nyomásra a városból, emléküket egy tábla őrzi a helyi zsidó temetőben. Az épület hosszú évek óta restaurálás alatt áll, az olasz állam és a város igen nagy hangsúlyt fektet a rendbetételére és bemutatására. A képen látható lap a 1910-es évek elején készült. Következő állomásunk Firenze lesz!

Izsák Gábor

Salamon Béla is megjelent a Chanukka ünnepségen

Közösen ünnepelte a chanukkát idén a Dohány utcai és a Hegedűs Gyula utcai körzet a Goldmark-teremben december 25-én. A műsor fél három körül indult, s sokak – főként a nyertesek – öröme, rögtön a tombolahúzással. A szinte megtelt teremben sokan vígan forgathatták a Gabbiano Print és Nyomda Kft. ajándékkönyveit, köztük a nemrég megjelent, csodaszép olvasókönyvet. Nem egy szerencsés többször is kísérelhetett a sorsolást végző dr. Frölich Róbert főrabbihoz, hogy átvegye nyereségét. Aztán elsötétült a nézőtér és Székelyi József Salamon Béla estjét figyelhették a megjelentek. Sali bá' szavaival: „aranyoskám, azt a sikert...” Hatalmas tappsal köszönte meg a publikum „Pomócsi bácsi” életéről szóló darabot, mert Székelyi József nem csak kinyitotta a száját, s nem csak elkezdett beszélni, de nekünk bizony elállt a szavunk és csendben, áhítattal figyeltük. A szünetben mindenki csillapíthatta éhségét és az ünnephez illően, lel-

kesen majszolhatott fánkot – természetesen lekvárral. Ezt követően szellemi éhségünket is csillapíthattuk, Lőwy Tamás főrabbi úr beszélt csodálatosan chanukkáról, majd következett a gyertyagyújtás. Az ünnepi perceket követően Fonyó Barbara lépett a színpadra és énekelt. Zárásként Csala Zsuzsa és Lorán Lenke idézte fel az együtt

töltött „néhány” évtizedet, s a két hölgy mesélt és mesélt a közös élményekről, a pályatársakról, sok érdekeset megtudhattunk a „kis” Kabosról is. Miként arról is, hogy léptek fel egyetlen – szilveszter – éjszaka során tizennyolcszor. S ha rajtuk, illetve emlékeiken múlik, talán még mindig hallgathatnánk a történeteiket... (sch)

Kakaóparti után Józsefről hallhattak a gyerekek

Vasárnap délutánonként, négy órától továbbra is a gyerekek veszik birtokba a Wesselényi utcai Talmud-Tórát. Bár olykor kevesebben jelennek meg, de akadt, amikor tizenöt kis lurkó is szaladgált a teremben. Ismerkednek a hetiszokásokkal közben rajzolnak, ragasztanak, vagy énekelnek a kis srácok. A foglalkozásokat Bozai Juditra, illetve Frölich Kitty tartja. Arról már beszámoltunk, hogy chanukka előtt gyertyatartót

készítettek a jelenlevők – meg „hömbert”. December utolsó vasárnapján pedig, míg a felnőttek a Goldmark-teremben nézték az ünnepi műsort több gyerek is lent játszott, s fogyasztott el több kancsó kakaót. Idén a kóseriség szabályairól hallhattak a gyerekek, és ezzel kapcsolatos játékokkal kötötték le a figyelmüket, a memóriakártyákon például az áldásokkal találkozhattak. Aztán két hete Jó-

zsef története következett, ami nagyon tetszett a jelenlevőknek. Legutóbb a szombatról tanultak, hogy milyen szabályok vannak, mit lehet ilyenkor tenni, s miként néz ki egy vallásos család estéje a gyertyagyújtástól a másnapi vacsoraig. Ha a programok felkeltették érdeklődését, a kis közösség várja az Ön gyermekét, unokáját is. A szervezők minden érdeklődőt szeretettel várnak, akár 2-3 éves kortól, 12 évesig.

Tanulás hétfőnként

A hétfő esti program az I.tenisztele után is folytatódik. S aki teheti, maradjon, mert 17:30-tól főrabink, dr. Frölich Róbert tart audiovizuális oktatást az érdeklődő uraknak a Talmud-Tórában, majd 18 órától Frölich Kati a hölgyeknek a Levéltárban. Persze a jelenlevők minden más, a vallással kapcsolatos kérdéseikre is választ kaphatnak. Így akár a szokások, vagy éppen az éppen aktuális ünnepek kapcsán is faggathatják főrabinkat.

Kié a legfinomabb sólet?

A Dohány utcai körzet vezetése sóletfőző versenyt hirdet vállalkozó kedvű szakácsaink részére. Jelentkezés: február 15-ig. Érdeklődni főrabinknál, dr. Frölich Róbertnél, vagy Fülöp Ildinél lehet személyesen, az ismert telefonszámokon, vagy email-ben. Esetleg a körzet irodájában: Budapest VII. Síp u. 12. I. emelet.

A Blogger Séf ajánlata

Sharon Asher

A receptek 6 személyre szólnak »

Parajkrém leves

Hozzávalók: ½ kg friss paraj, 1 dkg vaj, 1 kis fej hagyma apróra vágva, 2 deciliter tejszín, 1 kávéskanál liszt, 2 gerezd fokhagyma összevágva, só, bors, ½ db bagett, 12 dkg sajt

Elkészítés:

A hagymát kevés vajon üvegesre pároljuk, rádobjuk a fokhagymát, azt is megpirítjuk. Rátesszük a megmosott lecsepegtetett parajleveleket, sózzuk, borsozzuk, és amikor összeesik, félrehúzzuk. Rászórjuk a lisztet, összekeverjük, visszatesszük a tűzre, és összeforraljuk a tejszínnel. Utána turmixgéppben krémesítjük. Újra felforraljuk, és nyers vajat keverünk bele. A bagettből vékony hosszú szeleteket vágunk, amiket megpirítunk. Megkenjük kevés vajjal, és teljesen beborítjuk a sajttal. Ráolvasztjuk a sajtot.

Mediterrán halszeletek spagettivel

Hozzávalók: ½ kg spagetti, 80 dkg halfilé, 1 fej vöröshagyma, 1 gerezd fokhagyma, 1 csomó zöldhagyma, 1 fej lilahagyma, 1 fej piros paprika, 1 fej zöldpaprika, 1 csipet sáfrány, ½ dkg olívaolaj, 1 kávéskanál oregánó, 1 kávéskanál bazsalikom, 2 dl tejszín, 1 csipet só és bors

Elkészítés:

A halszeletek mindkét oldalát serpenyőben olívaolajon megsütjük, sózzuk, borsozzuk. A spagettit kifőzzük sáfrányos vízben. A spagettihez apróra vágjuk a vöröshagymát, s olajon megpirítjuk, kockára vágott piros és zöldpaprikát, zöldhagymát, fokhagymát lila hagymát, bazsalikomot, oregánót adunk hozzá. Sózzuk, borsozzuk, és egy kis tejszínnel felengedjük. A spagettit hozzáadjuk a kész alaphoz. Tálaláskor a tésztás alapra helyezzük a halszeleteket.

Gesztenye kúp

Hozzávalók: 5 dkg (puha) vaj, 10 dkg cukor, 10 dkg reszelt babapiskóta, 50 dkg gesztenyemassza, 3 ek rum, bevonáshoz: olvasztott (tortabevonó) étcsokoládé

Elkészítés:

A vajat a cukorral habosra (fehéredésig) keverjük. Hozzáadjuk a reszelt babapiskótát, a gesztenyemasszát és a rumot, összedolgozzuk. A masszát 3-4 órára hűtőszekrénybe tesszük. A masszából teáskanálnyi adagot kiveszünk, amelyet először golyóvá, majd ujjainkkal kúp alakúvá formázunk. A kúpokat egymás mellé egy rácsra tesszük. A kúpokat olvasztott csokoládéval bevonjuk.

Jó étvágyat kívánunk!